

18.12.2006

Dnro 3220/4/05

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

VAPAUDENMENETYS ETSINTÄKUULUTUKSEN JOHDOSTA

1

KANTELU

A arvosteli eduskunnan oikeusasiamiehelle 31.10.2005 osoittamassaan kirjoituksessa poliisiviranomaisten menettelyä etsintäkuuluttamista ja sitä seurannutta vapaudenmenetystä koskevassa asiassa.

Kantelussa kerrottiin A:n olleen nousemassa Kouvolasta Pietariin menevään junaan, kun poliisi oli ottanut hänet kiinni ja kuljettanut poliisilaitokselle kuulusteltavaksi. Poliisin menettelyn seurauksena A:n matka peruuntui. Kantelussa kyseenalaistetaan poliisin menettely etsintäkuuluttaa henkilö yrittämättä ensin tavoittaa häntä muulla tavoin.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

3.1.1

Poliisin toimenpiteet ennen etsintäkuuluttamista

Kotkan kihlakunnan poliisipäällikön antamassa selvityksessä todetaan, että A:sta oli tehty 23.6.2005 päivätty tutkintapyyntö, joka saapui poliisilaitokselle 27.6.2005. Tutkintapyyntö perusteella asiassa kirjattiin ilmoitus poliisin rikosilmoitusjärjestelmään. Ilmoitukseen kirjautui A:n osoitteeksi X, joka oli väestötietojärjestelmän mukaan A:n tuon hetkinen osoite. Poliisille toimitettuun tutkintapyyntöön A:n osoitteeksi oli merkitty Y. Selvityksen mukaan väestötietojärjestelmästä saatujen tietojen mukaan A muutti 25.3.2004 osoitteesta Y osoitteeseen Z ja edelleen 1.5.2005 osoitteesta Z 11 osoitteeseen X.

A:n asiassa tutkijana toiminut Kotkan kihlakunnan poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli B kertoo selvityksessään, että hän todennäköisesti oli lähettänyt kirjallisen kutsun saapua esitutkintaan asianomistajan laatimassa

tutkintapyyntöissä olleeseen osoitteeseen Y. B epäilee, ettei hän ollut tarkastanut A:n oikeaa osoitetta väestötietojärjestelmästä. Näin ollen kirjallinen kutsu ei ollut tavoittanut A:ta ja kun A ei saapunut kuulusteluun kutsussa mainittuna ajankohtana, hänet oli etsintäkuulutettu.

B toteaa edelleen laatimastaan A:n olinpaikkaa koskevasta etsintäkuulutuksesta, että etsintäkuulutus ei oikeuta pakkokeinolain mukaiseen kiinniottoon eikä ilman tutkinnanjohtajan määräystä esitutkintalain mukaiseen noutoon. Nyt kyseessä olevassa tapauksessa olinpaikkailmoituksen tarkoitus ja sisältö on ollut se, että poliisin tavatessa A:n hänet voitaisiin suostumuksellaan kuulustella välittömästi tai vaihtoehtoisesti todisteellisesti kutsua kuulusteluun yhteisesti sovittuna ajankohtana.

3.1.2

Poliisin toimenpiteet etsintäkuulutuksen johdosta

A:han kohdistuneesta ensisijaisesta toimenpiteestä, vapaudenmenetyksestä, vastanneet Kouvolan kihlakunnan poliisilaitoksen vanhemmat konstaapelit C ja D ovat kertoneet saaneensa Kaakkois-Suomen hätäkeskukselta tehtävän, jonka mukaan etsintäkuulutettu henkilö oli nousemassa Pietariin menevään Sibelius-junaan Kouvolan rautatieasemalla. Tavattuun etsintäkuulutetun A:n poliisipartio oli tiedustellut A:lta, oliko hänellä tietoa "selvittämättömistä asioista poliisin kanssa". A oli ilmoittanut, ettei hänellä ollut tietoa, mistä oli kysymys.

Paikalla olleella poliisipartiolla ei ollut muuta tietoa asiasta, kuin mitä heille oli poliisiradiolla kerrottu, eli että A oli etsintäkuulutettu 22.7.2005 ja kuulutuksessa pyydetty toimenpide oli "olinpaikkailmoitus ja annettava todisteellinen kutsu saapua kuulusteluun tai kuulusteltava". Poliisipartiolle oli muodostunut etsintäkuulutuksen tietojen perusteella epäily, ettei A noudattaisi todisteellista kutsua saapua kuulusteluun, koska etsintäkuulutuksen voimaantulosta oli kulunut noin kolme kuukautta. Partio oli myös olettanut, että A:ta olisi tuona kolmen kuukauden aikana yritetty tavoittaa tai kohdentaa hänelle kutsua kuulusteluun, jota hän ei ollut noudattanut. Tämän lisäksi A oli poistumassa maasta etsintäkuulutettuna. Näihin tietoihin nojaten poliisipartio oli päättänyt toimittaa A:n poliisilain 12 §:n nojalla Kouvolan poliisilaitokselle kuulusteltavaksi.

Kouvolan kihlakunnan poliisilaitoksen vanhempi rikoskonstaapeli E kertoo kantelun johdosta antamassaan selvityksessä, että hänelle oli 28.10.2005 annettu tehtäväksi kuulustella etsintäkuulutuksen perusteella poliisiasemalle tuotu A rikoksesta epäiltynä. Kuulusteltuaan A:n E oli peruuttanut A:n etsintäkuulutuksen ja vapauttanut hänet.

3.2

Oikeusohjeet

Esitutkintalain 8 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnassa ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä esitutkinnan tarkoituksen saavuttamiseksi. Poliisilain 2 §:n mukaan poliisin toimenpiteet on suoritettava

aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Toimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin (2 momentti). Poliisi ei saa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin poliisin tehtävän suorittamiseksi on tarpeen (3 momentti).

Kiinniotettua koskee myös esitutkintalain 21 §, jonka mukaan ketään ei saa pitää esitutkinnassa kauempaa kuin on välttämätöntä. Rikoksesta epäillyn osalta enimmäisaika on 12 tuntia ja, milloin pidättämiseen on pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n mukaan edellytykset, enintään 24 tuntia.

Poliisilain 12 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni etsintäkuulutettu, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on vangittava tai otettava säilöön (1 momentti). Muu kuin 1 momentissa tarkoitettu etsintäkuulutettu on velvollinen poliisimiehen kehotuksesta saapumaan poliisiasemalle tai muuhun paikkaan, jossa etsintäkuulutuksen mukaiset toimenpiteet voidaan suorittaa. Jollei hän noudata kehotusta tai jos on ilmeistä, että hän pyrkii välttämään etsintäkuulutuksessa sanotun toimenpiteen, poliisimiehellä on oikeus ottaa hänet kiinni kuulutuksessa sanotun toimenpiteen suorittamiseksi (2 momentti). Etsintäkuulutettu on, jollei etsintäkuulutuksen edellyttämien toimenpiteiden kestoajasta laissa toisin säädetä, velvollinen olemaan toimenpiteiden suorittamiseksi saapuvilla enintään kuusi tuntia kiinniottamisesta (3 momentti).

Edellä mainittua poliisilain 12 §:ää koskevissa lain esitöissä (HE 57/1994) on säännöksen 2 momenttia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa todettu, että etsintäkuulutuksen perusteena voi olla esimerkiksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpano taikka muunlaisen poliisitoimenpiteen kuin vapaudenriiston toteuttaminen. Tällöin etsintäkuulutettu olisi velvollinen poliisimiehen kehotuksesta saapumaan poliisiasemalle tai muuhun paikkaan, jossa kuulutuksen edellyttämät toimenpiteet voidaan suorittaa. Jollei hän noudata kehotusta tai jos hän ilmeisesti pyrkii välttämään etsintäkuulutuksessa tarkoitetun toimenpiteen, hänet saataisiin ottaa kiinni.

3.3

Kannanotto

3.3.1

Kotkan poliisin menettely

Selvityksistä käy ilmi, että asianomistajan 23.6.2005 laatimassa tutkintapyyntössä A:n osoitteeksi oli kirjattu Y. Tutkintapyyntön kirjaamisvaiheessa ilmoitukseen oli kirjautunut (automaattisesti) A:n väestötietojärjestelmän mukainen voimassa oleva osoite X.

Selvitysten perusteella on ilmeistä, ettei A:ta koskevan asian tutkijana toiminut rikosylikonstaapeli B ollut riittävän huolellisesti tarkastanut A:n voimassa olevaa osoitetta ennen kirjallisen kuulustelukutsun postittamista, vaan oli luottanut

tutkintapyynnöstä ilmenevään osoitetietoon eikä ottanut huomioon väestötietojärjestelmästä saatavaa uudempaa ja voimassa olevaa osoitetietoa. B:n menettelyn seurauksena kutsu oli mennyt A:n entiseen osoitteeseen eikä näin ollen tavoittanut häntä. Kun A ei ollut reagoinut kutsuun, jonka B oli olettanut tavoittaneen hänet, A oli etsintäkuulutettu.

Näkemykseni mukaan B:llä olisi ollut mahdollisuus vaivatta saada tieto A:n voimassa olevasta osoitteesta ennen kutsun lähettämistä. B oli kuitenkin luottanut asianomistajan ilmoittamaan osoitetietoon ja toiminut sen mukaisesti.

Totean, että osoitetiedon oikeellisuudella on suuri merkitys poliisin kanssa tekemisiin joutuvien oikeusturvan toteutumisen kannalta. Poliisin toimittamien asiakirjojen meneminen väärään osoitteeseen voi merkitä pahimmassa tapauksessa lain mukaan salassa pidettävien tietojen paljastumista tai mahdollista muuta asianomaiselle tapahtuvaa oikeudenmenetystä. Viime kädessä kysymys onkin hyvän hallinnon mukaisesta huolellisuudesta asiakirjoja käsiteltäessä. Tästä syystä katson aiheelliseksi kiinnittää B:n huomiota rikosasian asianosaisen osoitetietojen selvittämiseen mahdollisimman tarkoin heidän oikeusturvansa toteutumisen turvaamiseksi.

3.3.2

Kouvolan poliisin menettely

A:ta koskevan etsintäkuulutuksen ensisijaisena tarkoituksena ei ole ollut hänen kiinniottamisensa, vaan olinpaikan selvittäminen häneen kohdistettavien esitutkintatoimenpiteiden mahdollistamiseksi. Etsintäkuulutuksen laatinut Kotkan poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli B totesi myös selvityksessään, ettei ns. olinpaikkailmoitus oikeuta pakkokeinolain mukaiseen kiinniottoon eikä noutoon.

Kouvolan kihlakunnan poliisilaitoksen komisario F toteaa selvityksessään, että kyseessä olevassa tapauksessa etsintäkuulutettu A oli poistumassa maasta ja hänelle oli Kouvolan poliisipartion käytössä olevan tiedon perusteella toimitettu kutsu saapua kuulusteluun, jota hän ei ollut noudattanut. Etsintäkuulutus oli syötetty poliisin tietojärjestelmään 22.7.2005 ja A tavattiin Kouvolassa 28.10.2005. Etsintäkuulutuksen syöttämisen ja A:n kiinniottopäivän väli oli yli kolme kuukautta, joten poliisilla oli F:n mukaan täysi syy epäillä, ettei A noudattaisi todisteellista kutsua saapua kuulusteluun vaan hänet olisi tarpeen kuulustella poliisilain antamilla valtuuksilla välittömästi. Lisäksi A oli ollut etsintäkuulutettuna poistumassa maasta. Varsinainen toimenpide eli kuulustelu suoritettiin välittömästi, jonka jälkeen A vapautettiin. A oli vapautensa menettäneenä toimenpiteen suorittamisen ajan eli noin yhden tunnin.

Tiedossani on, että etsintäkuulutus on normaali käytäntö kuultavan tavoittamisessa silloin kun hänen olinpaikkansa ei ole poliisin tiedossa. A:ta koskevassa etsintäkuulutuksessa oli pyydettyä toimenpiteenä kirjattu "olinpaikkailmoitus + annettava todisteellinen kutsu saapua kuulusteluun tai kuulusteltava". A tavattiin rautatieasemalta, jossa hän oli juuri aikeissa matkustaa

junalla Pietariin. Hänet toimitettiin poliisilaitokselle kuulusteltavaksi. Tapahtuman seurauksena A:n matka peruuntui.

Etsintäkuulutetulla on poliisilain 12 §:n nojalla velvollisuus tulla poliisilaitokselle etsintäkuulutusten mukaisten toimenpiteiden suorittamista varten. Poliisin tulee kuitenkin kaikessa poliisitoiminnassa ottaa huomioon poliisilain edellyttämät suhteellisuusperiaate ja vähimmän haitan periaate. Käsitykseni mukaan tässä tapauksessa A:n vapaudenriisto olisi ollut mahdollista välttää, jos poliisi olisi sopinut heti paikan päällä A:n tavatessaan siitä, lähtisikö hän heti kuulusteltavaksi vai suoritettaisiinko kuulustelu myöhempänä ajankohtana hänelle annettavan kutsun perusteella. Näin A:n kuljettaminen poliisiasemalle ja hänen matkansa peruuntuminen olisi ollut mahdollisesti vältettävissä; etsintäkuulutus ei näet sanamuotonsa perusteella edellyttänyt ehdotonta kiinniottamista tai edes välitöntä kuulustelua. Selvityksistä ei ilmene, että kyseisenlaisesta vaihtoehdoisesta järjestelystä olisi ylipäätään tapahtumapaikalla A:n kanssa keskusteltu.

Ymmärrän kuitenkin myös poliisin selvityksistä välittyvän näkemyksen, että poliisille on saattanut etsintäkuulutamisajankohdan perusteella välittyä kuva, että A olisi jollakin tavoin vältellyt esitutkintaa. On myös huomioitava, että sopivan kuulusteluajankohdan sopiminen olisi ilmeisimminkin edellyttänyt poliisipartiolta yhteydenottoa asiasta vastaavaan tutkijaan sekä kirjallisen kutsun laatimista. Mielestäni voidaan näin ollen pitää kyseenalaisena, missä määrin poliisin toimenpiteiden suorittaminen paikan päällä olisi jouduttanut asian käsittelyä.

Kun A:n vapaudenriisto ei vaikuta kestäneen pitempään kuin on ollut välttämätöntä poliisille lain mukaan kuuluvan tehtävän suorittamiseksi, en katso asian antavan puoleltani aiheita enempiin toimenpiteisiin kuin että kiinnitän Kouvolan kihlakunnan poliisilaitoksen vanhempien konstaapeleiden C:n ja D:n huomiota suhteellisuusperiaatteen ja vähimmän haitan periaatteen huomioon ottamiseen etsintäkuulutuksesta ilmeneviä toimenpiteitä harkittaessa ja suoritettaessa.

4

TOIMENPITEET

Kiinnitän Kotkan kihlakunnan poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli B:n huomiota osoitetietojen selvittämiseen mahdollisimman tarkoin esitutkinnassa. Kiinnitän myös Kouvolan kihlakunnan poliisilaitoksen vanhempien konstaapeleiden C:n ja D:n huomiota suhteellisuusperiaatteen ja vähimmän haitan periaatteen noudattamiseen etsintäkuulutettuun kohdistettuja toimenpiteitä harkittaessa ja suoritettaessa. Tässä tarkoituksessa lähetän mainituille poliisimiehille jäljennökset tästä päätöksestäni.

Lähetän myös jäljennökset tästä päätöksestäni tiedoksi Kotkan ja Kouvolan kihlakuntien poliisipäälliköille sekä Kaakkois-Suomen hätäkeskuksen johtajalle.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aiheita.